

Іванов Ю. Б.

доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України; професор кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій *Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця*

Іванова О. Ю.

доктор економічних наук, професор, завідувачка сектором *Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України*

ПОДАТКОВА СКЛАДОВА «ЗЕЛЕНИХ» ФІНАНСІВ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

Проблема забезпечення сталого розвитку держав та регіонів об'єктивно вимагає глибоких наукових досліджень в сфері «зелених» фінансів як інструментів фінансування інвестицій, спрямованих на реалізацію «зеленого» переходу.

Структура «зелених» фінансів не є однорідною і включає в себе низку фінансових інструментів, основними з яких виступають: «зелені» облігації, «зелені» кредити, «зелені» гранти та «зелене» оподаткування. Загальною рисою всіх зазначених складових фінансового інструментарію є їх цільова спрямованість на інвестиційну діяльність, спрямовану на реалізацію «зеленого» переходу, проте механізм їх дії суттєво різняться.

Особливої уваги, на наш погляд, заслуговує інструментарій податкової політики, спрямований на стимулювання «зелених» інвестицій [1], який дозволяє цільове використання сум податків (в першу чергу, прямих), що не сплачуються в бюджет внаслідок встановлених законодавством податкових преференцій.

Цей інструментарій включає в себе систему податкових пільг, безпосередньо спрямованих на стимулювання:

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Сталий розвиток міст та регіонів України в умовах євроінтеграції»**

виробництва та використання автотранспорту з нульовими викидами (перш за все, електромобілів, а також автомобілів з водневими двигунами та транспортних засобів, що використовують біопаливо та інші альтернативні джерела енергії). Європейський досвід 2023-2024рр. та перспективний інструментарій наведено в табл. 1);

Таблиця 1

Інструментарій податкової політики в сфері транспорту з нульовими викидами

Податки	Інструментарій	Країна
ПДВ	Нульова ставка	Норвегія
	Відрахування ПДВ при покупці електромобілів	Литва
Транспортні податки	Звільнення електромобілів від податку на придбання та реєстрацію транспортних засобів	Нідерланди, Німеччина, Швейцарія
	Зниження ставок транспортного податку для компаній	Люксембург
	Перегляд методології визначення ставок транспортного податку з урахування викидів CO ₂ та споживання вуглецевого палива	Словенія
	Підвищення ставок на автомобілі, що використовують бензин та дизель	Швеція, Франція, Ірландія
	Податкова знижка з транспортного податку на інвестиції у вантажівки з нульовими викидами вуглецю та в зарядну інфраструктуру	Бельгія
	Податкова знижка для нових комерційних електромобілів, таксі та автобусів	Кіпр
	Податковий кредит на придбання та встановлення систем зарядки електромобілів	Франція
Корпоративний прибутковий податок	Податковий кредит до 35% для національних інвестицій у стратегічні технології	Південна Корея
	Прискорена амортизація електромобілів та обладнання для підзарядки	Іспанія
	Звільнення від оподаткування вартості допомоги в натуральній формі, що виникає в результаті приватного використання електромобіля компанії	Словенія
Регіональні прибуткові податки	Тимчасовий податковий кредит на придбання нових електромобілів; на встановлення систем підзарядки акумуляторних батарей	Іспанія

розвитку альтернативної енергетики, включаючи виробництво генеруючих потужностей, їх монтаж та експлуатацію та використання відновлюваних енергоресурсів (табл. 2)

**Інструментарій податкової політики в сфері альтернативної енергетики та
використання відновлюваних джерел енергії**

Податки	Інструментарій	Країна
ПДВ	Зменшена ставка	Чорногорія, Румунія
	Нульова ставка	Німеччина, Ірландія,
Енергетичні податки	Звільнення від оподаткування	Люксембург, Норвегія
Корпоративні прибуткові податки	Податковий кредит на R&D для стартапів, що працюють в сфері відновлюваних джерел енергії	Італія
Індивідуальний прибутковий податок	Звільнення від оподаткування доходів від продажу електроенергії	Німеччина, Португалія,
	Податкові знижки	Німеччина.
	Податковий кредит на витрати, понесені при установці фотоелектричних систем (сонячних батарей)	Італія

енергоефективності та енергозбереження (табл. 3)

Таблиця 3

**Інструментарій податкової політики в сфері енергоефективності та
енергозбереження**

Податки	Інструментарій	Країна
ПДВ	Знижена ставка на енергоефективні системи опалення з низькими викидами	Румунія
Корпоративний прибутковий податок	Податкова знижка на капітальні витрати щодо енергозбереження та впровадження «зелених» технологій	Кіпр, Словенія
	Інвестиційний податковий кредит на проекти екологічного переходу	Австрія, Люксембург
	Призупинення дії обмежень на перенесення збитків	Німеччина
Індивідуальний прибутковий податок	Податкова знижка на модернізацію енергетики в побуті	Греція
	Податковий кредит на витрати, понесені для підвищення енергоефективності та зниження сейсмічного ризику об'єктів нерухомості	Італія

Таким чином, досвід країн ЄС свідчить про різноманітний та розгалужений податковий інструментарій стимулювання заходів, пов'язаних із «зеленим» переходом та реалізацією «зелених» інвестицій.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Сталий розвиток міст та регіонів України в умовах євроінтеграції»**

Повоєнне відновлення України потребує значних обсягів інвестицій, причому з позицій необхідності забезпечення сталого розвитку та євроінтеграційного його спрямування, велика частина інвестицій має бути залучена під реалізацію саме «зелених» проектів, що відповідає як змісту амбітного проекту ЄС «Ukrainian facility» [2], так і плану дій Уряду України [3]. Це, як і наслідки воєнних дій та масштаби руйнувань, в свою чергу спричинятиме нові акценти в просторовому розвитку як окремих територіальних громад і регіонів, так і України в цілому.

Вибір напрямів «зелених» інвестицій обумовлений пріоритетами просторового розвитку, які певною мірою, визначаються на рівні територіальної громади. Саме цей момент висуває на передній план актуальність подальшої децентралізації в частині розширення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері податкової політики, що дасть змогу хоча б частково реалізувати на місцевому рівні частину інструментарію податкового стимулювання «зеленого» переходу. Стійкий просторовий розвиток на основі обмеженої децентралізації податкової політики потребує дотримання наступних умов:

закріплення розширених повноважень органів місцевого самоврядування як в Національній стратегії доходів до 2030 р. (НСД) [4], так і в податковому законодавстві;

розширення спектру перспективних податкових пільг для стимулювання «зелених» інвестицій в НСД за умови введення в дизайн таких пільг спеціальних «запобіжних» механізмів, що унеможливляють неефективне використання податкових витрат;

прийняття та реалізація спеціальної цільової програми боротьби зі штучним маскуванням звичайних інвестицій під «зелені» заради отримання неправомірних податкових пільг – т. зв. «greenwashing».

Реалізація цих напрямів вбачається необхідною для досягнення гармонійної взаємодії просторового розвитку із «зеленим» переходом.

Література:

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Сталий розвиток міст та регіонів України в умовах євроінтеграції»**

1. OECD (2024), Tax Policy Reforms 2024: OECD and Selected Partner Economies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/c3686f5e-en>
2. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>
3. План для реалізації Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua>
4. Національна стратегія доходів до 2030 року. Затверджена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Національна_стратегія_доходів_2030.pdf.

Клиновий Дмитро Віталійович,

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник

Інституту демографії та проблем якості життя

Національної академії наук України

Петровська Ірина Олегівна,

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник
зав. кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи
*Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

АЛГОРИТМІЧНА МОДЕЛЬ ФІНАНСУВАННЯ ФОРСАЙТУ СТАЛОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

На сьогодні форсайт-проектування вбачається дієвим інструментом стратегічного упереджувального управління розвитком економічних систем, який інтегрує в собі алгоритми прогнозування й технології програмування із проєктивними підходами до управління стратегічним розвитком держави та її регіонів та є заснованим на колективних оцінках зацікавлених сторін, які